

Facultade de Ciencias da Educación

Presentación da Facultade

A Facultade de Educación é a escola de escolas: unha institución pública ao servizo de todas as persoas interesadas na mellora continua da educación e dos servizos sociais. Trátase dun centro universitario que se asenta sobre a historia dos centros de formación de mestres/as, educadores/as sociais e traballadores/as sociais, pero tamén sobre a historia do ensino e dos servizos sociais.

É unha facultade, polo tanto, que tenta incorporar todos os medios técnicos posibles, pero sen renunciar a un pasado que se constrúe sobre o esforzo colectivo dos profesionais e da cidadanía.

Os cambios respecto ao presente son considerables. Pero hai algo que unha facultade de educación debe contribuír a que se manteña: o espírito solidario dos veciños/as e a percepción da escola como propia, como asunto da comunidade.

Agardo que as persoas que elixen esta facultade para realizar os seus estudos teñan esa mentalidade de pertenza a un grupo que constrúe o futuro colectivo da educación e dos servizos sociais.

A oferta educativa para o próximo curso no Centro é:

Catro títulos de Grao:

- GRADO EN EDUCACIÓN INFANTIL
- GRADO EN EDUCACIÓN PRIMARIA
- GRADO EN EDUCACIÓN SOCIAL
- GRAO EN TRABALLO SOCIAL

Catro títulos de Máster:

- Master en Dificultades de Aprendizaxe e procesos cognitivos
- Master en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos
- Master en Investigación Psicosocioeducativa con Adolescentes en Contextos Escolares
- Master en Profesorado de Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino dos Idiomas (especialidades de Orientación, Xeografía, Historia, Humanidades, Matemáticas e Tecnoloxía) Por outra banda, durante os últimos anos, a Facultade de Empresariais e Turismo, potenciou, de forma considerable a participación dos estudantes en programas de mobilidade.

Para obter máis información visita a nosa páxina web

<http://webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>

Equipo Decanal

O Equipo Decanal está composta polos seguintes membros:

Decana:

Dª María del Mar García Señorán

Vicedecanos/as:

D. Ramón Ángel Fernández Sobrino

Dª María del Carmen Ricoy

D. Xosé Manuel Cid Fernández

D.ª María del Pino Díaz Pereira

Secretario:

D. Antonio González Fernández

Localización

LOCALIZACIÓN DA FACULDADE.

Dirección postal:

Facultade de Ciencias da Educación

R/. Doctor Temes, s/n 32004 Ourense

A Facultade de Ciencias da Educación atópase no denominado Edificio Facultades ou Edificio de Ferro, contando ademais con outros espazos docentes situados nos pavillóns 1 e 2.

Directorio telefónico:

Conserxería: 988 387 101

Secretaría alumnado Graos : 988-387-168, 98- 387-194, 988-36-890

Secretaría alumnado Mestrados: 988 368 893

Decanato: 988-387-159

Correo electrónico:

Secretaría alumnado: secexbo@uvigo.es

Secretaría Decanato: sdexbo@uvigo.es

Grao en Educación Social

Materias

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
005G130V01701	Educación e animación sociolaboral	1c	6
005G130V01702	Intervención socioeducativa nas condutas aditivas	1c	6
005G130V01703	Intervención socioeducativa no ámbito familiar	1c	6
005G130V01801	Prácticas externas: Practicum II	2c	18
005G130V01909	Discapacidade e educación social	1c	6
005G130V01910	Educación social nos servizos sociais	1c	6

O05G130V01911	Programas de educación social na terceira idade	1c	6
O05G130V01912	Sexualidade e saúde	1c	6
O05G130V01991	Trabalho de Fin de Grao	2c	12

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Educación e animación sociolaboral				
Materia	Educación e animación sociolaboral			
Código	O05G130V01701			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Fernández González, María Reyes			
Profesorado	Brea Castro, Millán Ferreiro González, María Isabel			
Correo-e	ofoe-to@uvigo.es			
Web	http://http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php			
Descrición xeral	O emprego é unha das experiencias máis significativas na vida das persoas e á que se adica unha parte moi considerable da vida de éstas. Éste constitúe para moitas persoas un dos aspectos máis centrais e importantes na vida, tanto en referencia á propia identidade persoal, como ao propio desenvolvemento, crecemento individual e logro de expectativas e valores. O proceso de incorporación ao mundo laboral non pode ser alleo ás características persoais e ocupacionais de cada persoa, a un coñecemento do mercado laboral nin á realización dun proxecto profesional e persoal de busca de emprego. Nesta materia se presentan elementos facilitadores do proceso de incorporación/cambio de emprego e se analizan os recursos dispoñibles que poden axudar a facilitar a inserción, sendo un deles a educación e animación sociolaboral. Asimesmo se desenvolven as diferentes funcións que deben desempeñar os e as profesionais deste ámbito de intervención.			

Competencias	
Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
B1	Transmitir, promover e desenvolver a cultura
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
C2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
C4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos
C5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
C6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
C7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
C8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
C9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar
C11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre
C12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
C13	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención no ámbito cultural
C19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional

D15	Creatividade
D17	Iniciativa e espírito emprendedor
D18	Apertura á aprendizaxe ao longo de toda a vida

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñece, comprende e manexa os elementos terminolóxicos e conceptuais relacionados coa materia, desde a súa dimensión psicosocioeducativa e laboral.	A2	B4	C1 C4 C6	D1
Identifica os ámbitos da educación e animación sociolaboral.	A2	B1 B2 B3 B4 B5	C1 C4 C5	D1 D4
Identifica, coñece e analiza diversas experiencias relacionadas coa educación e animación sociolaboral.	A2	B4 B5 B6	C4 C7 C12 C19	D1 D4 D17
Propicia o acercamento ao mercado laboral e a aquelas entidades, institucións e organismos que con él se relacionan.	A4	B4 B5 B6	C2 C4 C8	D1 D4 D15 D17 D18
Elabora itinerarios personalizados de inserción (IPIs), definindo recursos de formación-emprego para a mellora profesional e respostando ás características e expectativas de cada persoa usuaria dun servizo de orientación laboral.	A2	B2 B5 B6	C2 C4 C5 C7 C8 C9 C11 C13 C19	D1 D4 D15 D18
Coñece e analiza as canles e ferramentas propias da busca activa de emprego.	A2 A4	B2 B4	C2 C4 C5 C8 C12	D1 D4 D15 D18

Contidos

Tema	
A ANIMACIÓN SOCIOLABORAL.	Conceptualización. A profesión de animador/a sociocultural. O itinerario personalizado de inserción (IPI).
O EMPREGO COMO CONTEXTO PARA A ACCIÓN.	Natureza e significado do traballo. O mercado de traballo. A importancia do emprego. O desemprego.
A INSERCIÓN SOCIOLABORAL.	Aspectos básicos da inserción: transición á vida adulta e activa. Políticas (activas e pasivas) sociolaborais. Sistema Nacional de Emprego e Servizo Europeo de Emprego (EURES). Da FP (específica, ocupacional e continua) á Formación para o emprego. Programas e iniciativas europeas relacionadas co emprego e a inserción laboral.
A BUSCA DE EMPREGO.	Autocoñecemento. Coñecemento do mercado de traballo. Proxecto profesional persoal. Canais e ferramentas para a busca activa de emprego. A oferta de emprego pública. O proceso de selección de persoal. O seu proceso e as súas técnicas. O autoemprego.

INTERVENCIÓN SOCIOLABORAL CON COLECTIVOS Xuventude. ESPECÍFICOS.

Mozos e mozas protexidos.
Universitarios/as: as prácticas externas en empresas e institucións..
Drogodependentes.
Poboación ex-reclusa.
Mulleres con dificultades de inserción.
Persoas con discapacidade e con enfermidades mentais.
Preparación para a xubilación.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas de forma autónoma	15	30.5	45.5
Traballo tutelado	5	25	30
Lección maxistral	22.5	35	57.5
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	15	17

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas de forma autónoma	O traballo de curso será especificado polo profesorado ao inicio do mesmo. Consistirá na elaboración dun Proxecto de Animación Sociolaboral para a mocidade e promovido desde os Programas de Iniciativa Xuvenil.
Traballo tutelado	Serán realizados de xeito individual ou en pequenos grupos, Cconsistirán na aplicación práctica de diferentes aspectos que constitúen os contidos da materia. Serán realizados na aula principalmente mediante o uso das TICs, visitas, reunións con profesionais,... e recibirán unha supervisión (tutela) continua por parte do profesorado.
Lección maxistral	As leccións que conforman o temario desta materia serán elaborados e presentados de modo expositivo ao grupo de clase polo/a profesor/a que centrará a súa exposición, preferentemente, nos aspectos nucleares de cada unidade didáctica, procurando ofrecer de xeito condensado a información esencial que posibilite obter unha visión panorámica ou de síntese de cada tema, delimitando os conceptos, as ideas e os argumentos nel implicados e relacionándolos cos demais do programa a fin de lograr unha integración dos módulos de contido e dos aspectos estruturais que conforman o corpus cognitivo da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	O alumnado ten a posibilidade de presentar as súas dúbidas no desenvolvemento de cada unha das sesións. O profesorado, atendendo as súas solicitudes, repasará conceptos, propondrá novos exemplos, ... Así mesmo, os e as estudantes poderán revisar a cualificación obtida na proba final escrita, comprobando que esta se axusta aos criterios de avaliación establecidos nesta guía docente.
Resolución de problemas de forma autónoma	Realizarase atención personalizada a demanda nas horas de tutoría individualizada que consta na web da facultade.
Traballo tutelado	Nestas sesións en grupos reducidos, resolveranse de forma individualizada as dúbidas formuladas polo alumnado, en especial cando sexan comúns a varios deles ou ilustren un caso interesante. Se a cuestión é máis particular ou non queda plenamente resolta para algún estudante, trataríase nas horas de tutoría individualizada.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe				
Resolución de problemas de forma autónoma	Os criterios serán concretados para cada actividade ou exercicio proposto.	30	A2	B2	C1	D1	
			A4	B3	C2	D4	
				B4	C4	D15	
				B5	C5	D17	
				B6	C6	D18	
					C7		
					C8		
					C9		
					C11		
					C12		
					C13		
					C19		

Traballo tutelado	Indicaranse os criterios ao inicio de curso.	20	A2 A4	B2 B3 B4 B5 B6	C1 C2 C4 C5 C6 C7 C8 C9 C11 C12 C13 C19	D1 D4 D15 D17 D18
Resolución de problemas e/ou exercicios	Neste exame o alumnado debe responder a unha serie de preguntas con contestación breve.	50	A2 A4	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C1 C2 C4 C5 C6 C7 C8 C9 C11 C12 C13 C19	D18

Outros comentarios sobre a Avaliación

A calificación final da disciplina resultará da integración das distintas notas. Deberán ser superadas todas as partes para poder obter unha calificación positiva. O/a alumno/a que non realice todas as actividades de avaliación obterá unha cualificación final de SUSPENSO. De non ter superada a materia, as competencias non adquiridas serán avaliadas novamente na convocatoria de xullo.

Os e as estudantes non asistentes deberán contactar ao inicio do cuadrimestre co profesorado, para coñecer os prazos de entrega das diferentes actividades e traballos solicitados (similares ás realizadas polo alumnado asistente).

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Calvo, M., **Técnico en Orientación e intervención sociolaboral**, 1ªed, MAD, 2011

De Alba, C., **Metodología de empleo con apoyo en la inserción laboral de personas con discapacidad**, 1ªed, Paraninfo, 2015

Maya, P. y Caballero, J.J., **El animador sociolaboral: manual de formación.**, 1ªed, CCS, 2001

Pinera, P. (Coord.), **Pedagogía Laboral**, 1ª ed, Ariel, 2002

Sánchez Teruel, D., **Manual estrategias de intervención sociolaboral a personas en riesgo de exclusión: formación para el empleo**, 1ª ed, CEP, 2010

Bibliografía Complementaria

De Miguel, S. y Rosario Cerrillo, M. (Coords.), **Formación para la inclusión laboral de personas con discapacidad intelectual**, 1ª ed, Pirámide, 2010

Esteban, F., Alós, R., Jódar, P., Miguélez, F., **La inserción laboral de ex reclusos. Una aproximación cualitativa**, 2014

Fernández González, M.R. y Dapía Conde, M.D., **La Animación Sociolaboral, un ámbito emergente de la Educación Social**, 2015

Santos Rego, M.A., Lorenzo Moledo, M. y Vázquez Rodríguez, A. (2018), **Educación no formal y empleabilidad de la juventud**, 1ª ed., Síntexis, 2018

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Diagnóstico e análise de necesidades socioeducativas/O05G130V01303

Discapacidade e educación social/O05G130V01909

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación de persoas adultas/O05G130V01401

Programas de animación sociocultural/O05G130V01503

DATOS IDENTIFICATIVOS**Intervención socioeducativa nas condutas aditivas**

Materia	Intervención socioeducativa nas condutas aditivas			
Código	O05G130V01702			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Failde Garrido, José María			
Profesorado	Failde Garrido, José María Isorna Folgar, Manuel			
Correo-e	jfailde@uvigo.es			
Web	http://http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php			

Descrición xeral A materia Intervención Socioeducativa nas Conductas Adictivas proporciona ao futuro educador social un coñecemento detallado sobre os correlatos psicosocioeducativos das condutas adictivas, das principais teorías explicativas das adiccións, así como as principais estratexias de intervención. Xustifícase a inclusión de esta disciplina dentro do Plan Docente da Diplomatura en Educación Social, no feito de que a intervención no eido das adiccións constitúe unha das saídas profesionais dos futuros educadores sociais.

Por outra banda, o educador social como axente socio-educativo debe ter uns coñecementos actualizados sobre as principais sustancias e condutas adictivas, sobre os efectos que producen nas persoas e de como realizar unha intervención socioeducativa, tanto no plano preventivo como correctivo das adiccións químicas e conductuais.

En definitiva, a materia Intervención Socioeducativa nas Conductas Adictivas contribúe a fundamentar a formación psicolóxica e socioeducativa dos Educadores Sociais, nun ámbito profesional aplicado no que cada vez máis se reivindica a súa presenza, e sendo unha problemática que afecta a un número moi importante de persoas, especialmente, a xoves e adolescentes.

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Transmitir, promover e desenvolver a cultura
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, legislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
C3	Asumir e orientarse segundo valores de igualdade e de cidadanía democrática, e capacitar para a prevención e a mediación en casos de violencia nas súas diferentes manifestacións (simbólica, de xénero, laboral, escolar, sexual, étnica...)
C4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos
C7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
C8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)

C9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar
C10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
C11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre
C12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
C20	Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
D5	Xestión da información
D6	Resolución de problemas e toma de decisións
D7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación
D15	Creatividade
D18	Apertura á aprendizaxe ao longo de toda a vida

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional no ámbito da intervención en condutas adictivas	A1 A4	B1 B4 B6	C4 C8	D1 D18
Revisar os aspectos do ámbito histórico, legal, psicolóxico, social, sanitario i educacional que abarca a acción integral ante as adiccións.	A1 A3 A5	B3	C3 C9 C10 C11	D7 D15
Identificar e coñecer as características sociais, psicolóxicas i educativas que poden axudarnos a identificar as persoas en risco potencial. Así como os ambientes socioculturais que favorecen o consumo de sustancias.	A3 A4	B1 B6	C1 C7 C20	D1 D5
Formar o alumnado, como axentes responsables da intervención preventiva e correctiva nas condutas adictivas nun marco de actuación interdisciplinar.	A2 A5	B2 B5 B6	C3 C9 C10 C12 C20	D1 D4 D5 D7 D18
Introducir o alumnado no entrenamento de habilidades de relación con persoas que presentan adiccións.	A4 A5	B2	C3	D1 D6 D15 D18

Contidos

Tema	
Aproximación o fenómeno das condutas adictivas	I-Aspectos históricos i epidemiolóxicos das condutas adictivas. ☐ Antecedentes históricos das condutas adictivas. ☐ Marco xeral da intervención en adiccións. ☐ Epidemioloxía das condutas adictivas. II- Condutas Adictivas. Conceptos básicos. ☐ Conceptos referidos as adiccións e condutas adictivas. ☐ Conceptos referidos as adiccións químicas. ☐ Conceptos referidos as novas adiccións. III- Condutas adictivas ligadas a sustancias e condutas adictivas ligadas a hábitos comportamentais non influídos por sustancias psicoactivas. Descrición i efectos. ☐ Descrición i efectos das principais adiccións químicas. ☐ Descrición i efectos das principais adiccións non ligadas a sustancias.

Bloque 2: Modelos e teorías explicativas das adiccións.

IV-Modelos explicativos de las conductas adictivas.

- ☐ Modelo Moral.
- ☐ Modelo de Enfermidade.
- ☐ Modelo de Autocontrol.
- ☐ Modelo Biopsicosocial.
- ☐ Outros modelos.

V-Teorías explicativas das conductas adictivas.

- ☐ Teorías derivadas do condicionamento clásico.
- ☐ Teorías derivadas do condicionamento instrumental.
- ☐ Teorías derivadas do Aprendizaxe Cognitivo Social.
- ☐ Teoría dos procesos opoñentes.
- ☐ Outras teorías.

VI-Variables psicosociais relacionadas coa adicción.

- ☐ Variables predictoras de risco de adicción.
- ☐ Variables protectoras o preventivas da adicción.

Bloque 3: Estratexias de intervención en conductas adictivas. O rol profesional do educador social.

VII- Intervención en conductas adictivas. O Educador Social no ámbito das adiccións:

- ☐ Intervención en alcohol.
- ☐ Intervención en tabaquismo.
- ☐ Intervención en outras toxicomanías.
- ☐ Intervención en problemas de control do gasto.
- ☐ Intervención en hábitos laborais daniños para a saúde.
- ☐ Intervención en outras conductas adictivas.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Seminario	15	15	30
Seminario	8	8	16
Lección maxistral	19	14	33
Traballo tutelado	0	27	27
Exame de preguntas obxectivas	2	40	42

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Presentación do docente e do programa da materia. Evaluación inicial de expectativas, coñecementos e actitudes.
Seminario	Actividades enfocadas o traballo sobre un tema específico. Emplearanse como complemento das sesións maxistrais, para desenvolver competencias instrumentais relacionadas co marco teórico da materia.
Seminario	Entrevistas que o alumno/a mantén co profesor para o asesoramento/orientación de actividades da materia (especialmente sobre os traballos tutelados e do proceso de aprendizaxe).
Lección maxistral	Exposición xeral, por parte do docente, dos contidos da materia e das bases teóricas e/ou directrices do traballo a desenvolver polo alumnado. As derradeiras sesións adicaránese ás exposicións, por parte do alumnado, dos seus traballos tutelados.
Traballo tutelado	Todo estudante, de xeito individual ou grupal (de 2-4 alumnos/as), debe elaborar un traballo sobre un tema específico da materia. Trátase dunha actividade autónoma do alumnado que inclúe a elección da temática, a búsqueda, revisión e recollida de información, a lectura e manexo de bibliografía, a elaboración dun informe do traballo (introducción, desenvolvemento da temática, conclusións, valoracións persoais, bibliografía, etc.). O alumnado de forma optativa poderá facer outros traballos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición

Seminario	Entendese por atención personalizada o tempo que cada profesor reserva para atender e resolver dúbidas o alumnado en relación a unha materia concreta. Actividade académica desenvolvida polo docente, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados ca materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de modo presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a tutorías de despacho) ou de xeito non presencial (a través do correo electrónico ou do curso virtual). No se debe confundir atención personalizada con tutoría académica (en el Plan de Acción Tutorial), ya que esta hace referencia a la necesidad de asignarle a cada alumno un tutor desde lo primer curso de la carrera hasta que finaliza los estudios universitarios, con el objetivo de ofrecer un soporte permanente y formal en aquellos momentos en los que deba tomar decisiones.
Seminario	Entendese por atención personalizada o tempo que cada profesor reserva para atender e resolver dúbidas o alumnado en relación a unha materia concreta. Actividade académica desenvolvida polo docente, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados ca materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de modo presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a tutorías de despacho) ou de xeito non presencial (a través do correo electrónico ou do curso virtual). No se debe confundir atención personalizada con tutoría académica (en el Plan de Acción Tutorial), ya que esta hace referencia a la necesidad de asignarle a cada alumno un tutor desde lo primer curso de la carrera hasta que finaliza los estudios universitarios, con el objetivo de ofrecer un soporte permanente y formal en aquellos momentos en los que deba tomar decisiones.
Traballo tutelado	Entendese por atención personalizada o tempo que cada profesor reserva para atender e resolver dúbidas o alumnado en relación a unha materia concreta. Actividade académica desenvolvida polo docente, individual ou en pequeno grupo, que ten como finalidade atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas co estudo e/ou temas vinculados ca materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de modo presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a tutorías de despacho) ou de xeito non presencial (a través do correo electrónico ou do curso virtual). No se debe confundir atención personalizada con tutoría académica (en el Plan de Acción Tutorial), ya que esta hace referencia a la necesidad de asignarle a cada alumno un tutor desde lo primer curso de la carrera hasta que finaliza los estudios universitarios, con el objetivo de ofrecer un soporte permanente y formal en aquellos momentos en los que deba tomar decisiones.

Avaliación							
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe				
Seminario	Consistirán en sesións eminentemente prácticas desenvolvidas na aula (Role playing, Philips 6.6, estudo de casos, reestructuración cognitiva, etc.). relacionados coas temáticas da materia. Controlarase a asistencia.	10	A1	B1	C1	D1	
			A2	B3	C4	D5	
			A3	B4	C7	D6	
			A4	B6	C9	D7	
			A5		C10	D15	
					C12	D18	
Traballo tutelado	O alumnado realizará traballos, individuais ou en pequenos grupos que serán tutelados polo docente. Estes traballos serán expostos ao gran grupo nas derradeiras sesións maxistráis.	40	A1	B2	C12	D4	
			A5	B4	C20	D7	
				B5			
Exame de preguntas obxectivas	Consistirá nunha proba obxectiva de opción múltiple de resposta.	50			C1		
					C3		
					C4		
					C7		
					C8		
					C9		
					C10		
					C11		
					C12		

Outros comentarios sobre a Avaliación

CRITERIOS DE AVALIACIÓN: **PF= ne + p + rt + pv**

PF = Puntuación final na asignatura.

ne = Nota examen.

p = Cualificación da práctica.

rt = Revisión teórica sobre un tema.

pv = Puntuación na práctica voluntaria.

3. Revisión teórica: ata .75 punto pola realización de un traballo teórico tutelado referido a unha temática relacionada co marco teórico-práctico da materia (a nota total suporá o 7.5% da cualificación do alumno).

O alumnado non presencial será avaliado cos mesmos criterios co alumnado non presencial. Poderá compensar as calificacións derivadas das actividades de aula, con traballos voluntarios (revisión teórica o traballo optativo similar o obrigatorio).

Para a convocatoria de xullo conservaranse as calificacións das competencias acadadas polo alumnado nas probas superadas na convocatoria de xuño. É dicir, na convocatoria de xullo examínanse só as competencias/partes/probas non superadas na convocatoria anterior.

ENTREGA DE TRABALLOS: Ata o 20 de novembro

Exámenes oficiais: ver paxina web da Facultade de Ciencias da Educación, no espazo das datas de exames.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Echeburrua, E., **Abuso de Internet ¿Antesala para la adicción al juego de azar online?**, Pirámide, 2016

Echeburrua, E., Labrador. F.J. y Becoña. E., **Adicción a las nuevas tecnologías en adolescentes y jóvenes**, Pirámide, 2009

Isorna Folgar; M. y Saavedra Pino, D., **Prevención de Drogodependencias y otras conductas adictivas**, Pirámide, Pirámide, 2012

Isorna Folgal Manuel, **Cannabis: Efectos, riesgos y beneficios terapéuticos**, Servicio de Publicacións da Universidade de Vigo, 2017

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Intervención socioeducativa no ámbito familiar**

Materia	Intervención socioeducativa no ámbito familiar			
Código	O05G130V01703			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	4	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Fernández Simo, Jesús Deibe			
Profesorado	Brea Castro, Millán Fernández Simo, Jesús Deibe			
Correo-e	jesfernandez@uvigo.gal			
Web	http://http://educacion-ou.webs.uvigo.es/			
Descrición xeral	O enfoque conceptual da Materia de Intervención socioeducativa no ámbito familiar procura unha aproximación á acción socioeducativa neste eido. Especialmente no referente ós factores que condicionan os procesos de ensino e aprendizaxe no mundo, concretamente en Galicia, e España no marco da Unión Europea. -A nova concepción de cidadanía precisa da Intervención socioeducativa no ámbito familiar para o desenvolvemento da súa formación persoal e integración social que responda ás novas perspectivas sociais que demanda a sociedade do coñecemento, a democracia participativa e as características propias do mercado laboral. -A Intervención socioeducativa no ámbito familiar potencia as capacidades da cidadanía para acceder á formación e a autoformación necesarias cara ao logro do desenvolvemento dos saberes potenciais e expectativas que lle permiten participar, vivir e convivir en liberdade, democracia, xustiza e paz. O deseño de proxectos é unha liña eficaz de comunicación e planificación das iniciativas da acción socioeducativa no ámbito familiar, acorde aos modelos de xestión das diversas institucións e organismos competentes ou implicacións nas cuestións educativas e sociais ás que se dirixen os diversos proxectos.			

Competencias

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Transmitir, promover e desenvolver a cultura
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
C2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
C4	Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos
C5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
C6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
C7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
C8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
C9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar

C10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
C11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre
C12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
C13	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención no ámbito cultural
C14	Deseñar, aplicar e avaliar programas de educación permanente e de persoas adultas e anciás
C15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
C17	Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural
C18	Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersoal, solidariedade e empatía
C19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
D5	Xestión da información
D6	Resolución de problemas e toma de decisións
D7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación
D9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
D10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
D11	Habilidades interpersoais

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia		Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Asumir e orientarse segundo valores de igualdade e de cidadanía democrática, e capacitar para a prevención e a mediación en casos de violencia nas súas diferentes manifestacións (simbólica, de xénero, laboral, escolar, sexual, étnica...)	A4	B1	C1	D4
	A5	B2	C2	D9
		B3	C4	D10
		B4	C5	
Analizar e diagnosticar a realidade complexa que fundamenta o desenvolvemento dos procesos socioeducativos	A2	B4	C4	D1
	A3	B5	C9	D5
		B6	C10	
			C11	
			C12	
			C13	
			C14	
			C15	
			C18	
			C19	
Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa	A2	B2	C1	
		B3	C2	
		B5	C5	
Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional	A4	B2	C2	D1
	A5		C5	D4
			C6	D5
			C8	D9
			C17	
			C18	
Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas		B6	C7	D1
			C9	D5
				D7
Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)			C10	D4
				D6
				D9
				D11
Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar			C9	D6
				D7
				D10
Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersoal, solidariedade e empatía			C18	D4
				D5
				D10

Contidos

Tema

1. Sociedade, familia e educación en valores.	1.1. Lexislación de referencia na acción socioeducativa con familias. 1.2. Evolución histórica da familia e cambios sociais
2. Estilos educativos parentais. Funcións da familia.	2.1. Estilos educativos marentais e parentais. 2.2. Funcións da familia.
3. Familia, xénero e educación. O reparto de roles. Relacións interxeneracionais.	3.1. Xénero e dinámicas familiares. 3.2. Dinamización da comunicación interxeneracional.
4. Diagnose e acompañamento socioeducativo con familias dende a educación social.	4.1. Necesidades socioeducativas no ámbito familiar. 4.2. Estratexias para o acompañamento socioeducativo. 4.3. O vínculo comunicativo. 4.4. Facilitación de espazos para a superación das metas socioeducativas.
5. Institucións, programas e estratexias de atención e intervención socioeducativa nas familias.	5.2. Paradigmas da educación social no traballo con familias fronte ó neosistencialismo. 5.1. Recursos para a acción socioeducativa con familias. 5.2. Acompañamento socioeducativo con familias dende o sistema de atención á infancia e á adolescencia. 5.3. Acompañamento socioeducativo dende os servizos sociais municipais.
6. Metodoloxía da acción socioeducativa con familias.	6.1. Metodoloxía para a construción do Proxecto Educativo de intervención Familiar. 6.2. Estructura. Áreas, obxectivos, indicadores e avaliación dos PEIF.
7. Escola e familia.	7.1. A educación social na dinamización das relacións escola-familia. 7.2. Factor social e inserción escolar. 7.3. Familia, dificultade social e escola.
8. Experiencias educativas de formación permanente no ámbito familiar.	8.1. Experiencias de actuación de formación no ámbito familiar. 8.2. O terceiro sector na configuración das políticas públicas de acción socioeducativa con familias.
9. Proxectos, investigacións e programas de intervención socioeducativa coas familias.	9.1. Programas de referencia en Europa no acompañamento socioeducativo con familias. 9.2. Investigación e acción socioeducativa familiar.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballo tutelado	15	10	25
Seminario	7	7	14
Presentación	6	10	16
Lección maxistral	55	38	93
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Traballo tutelado	Organización de traballos en pequenos grupos co fin de profundizar en aspectos particulares das áreas temáticas expositivas. Experiencias de diagnóstico social: xenograma, mapa familiar, mapa social. Aplicación práctica e funcional dos contidos.
Seminario	Aspectos complementarios aos traballos de aula, co fin de profundizar nos elementos teórico-prácticos aplicados, relacionados cos contidos expositivos.
Presentación	Presentación dos traballos realizados en pequeno grupo na aula e nos que se poñen en práctica os contidos teóricos da materia
Lección maxistral	Parte expositivas de contidos impartidos polo docente.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Supervisión dos traballos en grupo, mediante seguimento de ficha estruturada.
Seminario	Colaboración no proceso de conclusións realizadas polos grupos de discusión.
Probas	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	Explicitación e aclaración dos criterios teórico- prácticos da proba.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Traballo tutelado	Traballos específicos de aula relacionados coa temática.	50	A2	B1	C4	D1
			A3	B2	C5	D5
			A4	B4	C9	D6
					C10	
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba- exame relacionada coa temática.	50	A2	B3	C1	D6
			A3	B4	C2	D7
			A4	B5	C4	D10
			A5	B6	C5	D11
					C8	
					C11	
					C12	
					C13	
					C14	
					C15	
					C17	
					C18	
					C19	

Outros comentarios sobre a Avaliación

A avaliación será continua, mediante seguimento estruturado.

Para superar a materia é preciso, cando menos, obter o 40 % da nota en cada un dos apartados da avaliación indicados. Avaliación para os estudantes non asistentes. Os estudantes non asistentes deberán substituír a realización dos traballos de curso (grupo medio e aula) por un traballo único teórico- práctico (60%) e realizar o correspondente exame (40%). Para superar a materia, así mesmo, os estudantes non asistentes deberán obter, cando menos o 40% en cada apartado (traballo e exame).

As datas dos exames serán as indicadas e aprobadas oficialmente:

<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-o/web/index.php>.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Sorribas, M., García, A., y Gras, M., **Intervención con familias y atención a menores en riesgo social**, Altamar, 2015

Simón, E., **La igualdad también se aprende. Cuestión de coeducación.**, Narcea, 2011

Santibáñez, R., y Martínez, A. (Coords.), **Intervención comunitaria con adolescentes y familias en riesgo.**, Graò, 2013

Fernández-Simo, D. y Cid, X. M., **The underage protection system in Galicia (Spain). New needs for social and educational support with teens and youth in social difficulties.** En T. Suikkanen-Malin, M. Vestila y J. Jussila (ed.), **Fost**, 1, Publications of Kymenlaakso University of Applied, 2016

WINGENO, **Cómo hacer un genograma**, <http://www.wingeno.org/download.htm>, 2017

GENO, **Cómo hacer el diagnóstico social mediante un genograma**, <http://genopro.softonic.com/descargar>, 2017

Bibliografía Complementaria

Sáez, J., y Molina, J. G., **Pedagogía Social. Pensar la Educación Social como profesión.**, Alianza, 2006

Blanchard, M., y Muzás, E., **Acoso escolar; desarrollo, prevención y herramientas de trabajo.**, Narcea, 2007

Fernández-Molina, M., **Acogimiento, adopción y escuela.**, FGUMA, 2011

Pérez de Ayala, E., y Moreno, S. M., **Trabajando con familias.**, Certeza, 2004

Escámez, J., y Gil, R., **La educación en la responsabilidad.**, Paidós, 2001

MEC (2016)., **Plan integran de apoyo a las familiar**, <http://www.msssi.gob.es/ssi/familiasInfancia/ayuda>, 2016

Xunta de Galicia, **Plan de protección familiar de Galicia**, <http://politicassocial.xunta.gal/export/sites/default>, 2016

Melendro, M., De-Juanas, A. y Rodríguez, A.E., **Déficits en la intervención socioeducativa con familias de adolescentes en riesgo de exclusión**, 69 (1), Bordón, 2017

Fernández-Simo, D., y Cid, X.M., **Análisis longitudinal de la transición a la vida adulta de las personas segregadas del sistema de protección a la infancia y a la adolescencia**, Bordón. Revista de Pedagogía, 2018

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Prácticas externas: Practicum II/O05G130V01801

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación de persoas adultas/O05G130V01401

Mediación en conflitos e situacións de violencia/O05G130V01502

Prácticas externas: Practicum I/O05G130V01602

Outros comentarios

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prácticas externas: Practicum II				
Materia	Prácticas externas: Practicum II			
Código	O05G130V01801			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	18	OB	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Rodríguez Castro, Yolanda			
Profesorado	Carrera Fernández, María Victoria Cid Fernández, Xosé Manuel Dapia Conde, María Dolores Failde Garrido, José María Lameiras Fernández, María Ricoy Lorenzo, María Carmen Rodríguez Castro, Yolanda			
Correo-e	yrcastro@uvigo.es			
Web	http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/practicum-grao-educacion-social			
Descrición xeral	O Prácticum II é unha materia de carácter obrigatorio, contemplada no segundo semestre do curso terceiro da Titulación. Consta de 300 horas que asígnanse ás prácticas en institucións externas co obxecto de preparar ao estudante para o seu futuro exercicio profesional. Pódese consultar a Normativa do Prácticum do Grao de Educación Social da Facultade de Ciencias da Educación de Ourense no enlace: http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/files/Documentos/Estudos/Practicum			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostraren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Transmitir, promover e desenvolver a cultura
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
C6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
C7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
C9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar
C12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
C19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Planificación e organización
D5	Xestión da información
D8	Capacidade crítica e autocrítica

D9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
D16	Liderado
D19	Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional
D20	Orientación á calidade

Resultados de aprendizaxe				
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre	A2 A3	B2 B5 B6	C9 C19	D1 D2 D5 D9 D16 D19 D20
Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento	A1 A2 A3 A4	B1 B2 B5 B6	C2 C7 C9 C12 C19	D2 D16 D20
Deseñar, aplicar e avaliar programas de educación permanente e de persoas adultas e anciás	A2 A3 A5	B2 B3 B5 B6	C2 C7 C12 C19	D1 D2 D16 D19 D20
Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral	A2 A3 A5	B3 B5 B6	C2 C7 C12 C19	D2 D9 D20
Elaborar e interpretar informes técnicos, de investigación e avaliación sobre accións, procesos e resultados socioeducativos	A4 A5	B1 B4	C2 C9 C19	D2 D19 D20
Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural	A2	B1 B4	C2	D1 D2 D9 D19 D20
Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersoal, solidariedade e empatía	A4	B1 B5	C6 C19	D1 D2 D9 D19 D20
Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades	A1 A3	B1 B5 B6	C7 C19	D1 D5 D19 D20
Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas	A1	B1	C2	D1 D2 D9 D19 D20
Asesorar e/ou acompañar a persoas e/ou grupos en procesos de desenvolvemento socioeducativo	A1 A4	B1 B6	C19	D1 D2 D9 D19 D20
Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social	A2 A5	B4 B6	C2	D1 D8 D19 D20
Resolución de problemas e toma de decisións	A2 A4	B3 B6	C2 C7	D1 D9 D19 D20

Compromiso ético	A1	B4	C2	D1 D8 D19 D20
Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional	A5	B4	C2 C6	D1 D8 D19 D20

Contidos

Tema

Contexto socioeducativo no que está inserto o centro de prácticas.

Realidad da intervención profesional no ámbito que realiza as prácticas.

Capacidade de reflexión crítica sobre a realidade práctica

Capacidade de reflexión sobre as posibilidades de mellora na intervención profesional do educador/a social, tanto no ámbito de intervención das prácticas como no que sería nunha intervención transversal en calquera ámbito.

Deseño dun proxecto de intervención co colectivo de destinatarios da institución na que realiza as prácticas.

Protramación, implementación e avaliación de dito proxecto de intervención.

(*)Coordinación con el/la profesional tutor/a para la realización en equipo de las tareas asignadas a ambos.

Coordinación co/a profesional-tutor/a para a realización en equipo das tarefas asignadas a ambos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo previo	10	0	10
Obradoiro	20	0	20
Prácticas externas	300	120	420

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Estudo previo	Procura, lectura e traballo de documentación, propostas de resolución de problemas e/ou exercicios que se realizarán na aula e/ou laboratorio de forma autónoma por parte do lumnado.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Prácticas externas	O estudante desenvolver as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión, durante un período determinado e realizando as funcións asignadas e previstas na proposta de prácticas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas externas	A titorización terá un horario específico para o practicum
Obradoiro	A titorización terá un horario específico para o practicum

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

	Informes/memorias de prácticas O informe reflexa a observación realizada polo alumno/a na institución, o desenvolvemento das actividades deseñadas por él ou polo titor/a, e a valoración personal do período de prácticas				
Prácticas externas	Para avaliar as prácticas externas tenrasede en conta o informe do titor/a de institución colaboradora.	50	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C2 C6 C7 C9 C12 C19
					D1 D2 D5 D8 D9 D16 D19

Outros comentarios sobre a Avaliación

Ver máis información en: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/practicum-grao-educacion-social>

As deficiencias observadas na realización do practicum no momento da avaliación de maio, serán corrixidas para a avaliación de xullo, completando só aquelas actividades que non se realizaran correctamente.

A institución emitirá unha cualificación que se terá en conta para a avaliación, tendo o mesmo peso que a puntuación da memoria que se entrega ao profesor/a da Facultade

A memoria debe recoller unha análise e reflexión sobre as actividades realizadas, ademais da información sobre a institución na que estivo destinado. Tera características diferenciadas según o tipo de institución ou servizo no que se realizan as prácticas, en todo caso a memoria pode conter:

- Introducción (motivación para elección da institución e expectativas).
- Breve ficha da institución (denominación, emprazamento, ámbito de actividade, recursos humanos e materiais, obxectivos, programas, actividades...).
- Desenvolvemento das prácticas (diario de actividade, descrición e análise das intervencións levadas a cabo)
- Informe detallado do deseño e implementación do proxecto elaborado.
- Valoración (satisfacción persoal, atrancos, aprendizaxe da profesión, papel do educador/a social nesa institución, traballo en equipo, críticas, aportacións e suxerencias).
- Observacións (balance final, cumprimento das expectativas e suxerencias).
- Documentación e anexos.
- Bibliografía.

As datas de entrega final da memoria será marcada no calendario de exames que poderá consultar na web da Facultade: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/graoeducacionsociallateral/exames-educacion-social-lateral>

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Medina, A. et al., **La formación práctica del educador social, el pedagogo y el psicopedagogo**, Madrid: Uned, 2005

Cabrerizo, J. et al., **El practicum en los grados de Pedagogía, de Magisterio y de Educación Social**, Pearson, 2010

ESTEBAN, F. e CALVO, R. (coords), **El practicum en la formación de educadores sociales**, Burgos: Universidad de Burgos, 2009

ZABALZA, M.A.; IGLESIAS, M.L.; CID, A.; RAPOSO, M. (coords), **Desarrollo de competencias personales y profesionales en el Practicum. VI Symposium Internacional sobre el Practicum y las Prácticas en Empresas en la Formación**, Servicio de Publicaciones de la Universidad de San, 2002

Medina, A. et al., **La formación práctica del educador social, el pedagogo y el psicopedagogo**, Uned, 2005

Bibliografía Complementaria

ANECA, **Libro Blanco. Títulos de Grado de pedagogía y educación social**, Madrid: ANECA, 2005

ASEDES, **Código deontológico del educador y la educadora social**, Madrid: ASEDES, 2004

ASEDES, **Documentos profesionalizadores**, Madrid: ASEDES, 2007

CID, A., MURADÁS, M., ZABALZA, M.A., SANMAMED, M., RAPOSO RIVAS, M., e IGLESIAS, M.L. (coords), **Buenas prácticas en el practicum. IX Symposium Internacional sobre el Practicum y las Prácticas en Empresas en la Formación Universitaria**, Santiago de Compostela: Imprenta universitaria., 2007

GONZÁLEZ, M. N. ET AL., **II Jornadas Desarrollo profesional y practicum en la Universidad**, BilbMartín, A. , **El practicum en Educación Social**, . Las Palmas de Gran Canaria: Universidad de las P, 2005

ROMANS, M, PETRUS, A. e TRILLA, J., **De profesión: educador/a social**, Barcelona: Paidós, 2000

SÁEZ, J., **Pedagogía Social. Historia, profesión y competencias**, Madrid: Pearson, 2007

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Discapacidade e educación social				
Materia	Discapacidade e educación social			
Código	O05G130V01909			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	González Fernández, Antonio			
Profesorado	González Fernández, Antonio			
Correo-e	aglez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia pretende proporcionar, de forma xeral, unha aproximación á discapacidade, abordando os seus determinantes epistemolóxicos, psicolóxicos e sociais, así como as principais medidas de intervención e tratamento.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Transmitir, promover e desenvolver a cultura
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, lexislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
C2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
C5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
C10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
C20	Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socioeducativas
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
D8	Capacidade crítica e autocrítica
D10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
D15	Creatividade
D20	Orientación á calidade

Resultados de aprendizaxe			
Resultados previstos na materia		Resultados de Formación e Aprendizaxe	
O alumnado terá coñecementos das bases lexislativas que regulan a discapacidade		A1	B4
		A2	D8
		A5	D10

O alumnado será capaz de realizar unha delimitación conceptual de discapacidade, ademais de realizar unha clasificación dos tipos e coñecer as necesidades educativas especiais que, xeralmente, demandan.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C5 C10 C20	D4 D8 D10 D20
O alumnado ha de ser capaz de deseñar, planificar e intervir con persoas que presentan necesidades educativas especiais.	A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C1 C2 C5 C10 C20	D1 D4 D8 D10 D15 D20

Contidos

Tema	
Aproximación conceptual á discapacidade: definición e clasificación.	Concepto. Tipos.
Necesidades educativas especiais	Delimitación conceptual. Modalidades.
Programas no marco da discapacidade: deseño, planificación e intervención.	Elementos dun programa.
Bases lexislativas en discapacidade.	Normativa nacional e autonómica.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballo tutelado	17	13	30
Presentación	5	15	20
Seminario	10	0	10
Lección maxistral	12	0	12
Exame de preguntas obxectivas	1	77	78

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Traballo tutelado	Traballos de aula e titorías de grupo. Avaliarase o nivel de construción de coñecemento e a autonomía persoal. Tamén a capacidade de integración de información e de redacción final da mesma.
Presentación	Coherencia nos contidos e innovación da achega. Emprego de medios audiovisuais
Seminario	Presentación, por parte de expertos, de temas relevantes da materia. Observación sistemática
Lección maxistral	Presentación, por parte do profesor, das temáticas básicas da materia. Asistencia e participación.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Durante a súa elaboración, levarase a cabo un seguimento individualizado a través do correo electrónico, das titorías e nos Grupos Medios.
Presentación	Previamente ás presentacións, farase un seguimento da elaboración do Power Point (ou similar) a través do correo electrónico, das titorías e nos Grupos Medios..

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Un traballo grupal ou individual. Avaliarase o nivel de profundización, a calidade, a coherencia e innovación do traballo presentado. Tamén se valorará a asunción da responsabilidade nas tarefas que requiren a execución do traballo individual ou en equipo.	25	B3 C5 D4 B4 C10 D8 B5 C20 D10 B6 D15 D20
Presentación	Presentación e defensa dos traballos e proxectos realizados.	15	A1 B5 C5 D4 A2 B6 D8 A3 D10 A4 D15 A5 D20

Seminario	Presentación, por parte dunha persoa experta, dun ámbito del temario	15		D8 D10 D20
Lección maxistral	Exposición, por parte do profesor, dos temas principais da materia	5		C5
Exame de preguntas obxectivas	Proba tipo test que avalía o grao de coñecemento dos contidos da materia	40	B4 C5 C10	D20

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para que se contabilice na nota final a proba tipo test, a/o estudante deberá obter nela (polo menos) unha nota de 5 puntos sobre 10. En caso de non superar o exame tipo test, na acta aparecerá a nota obtida no exame.

Indícase, así mesmo, que se conservarán as cualificacións das competencias superadas en xuño para a seguinte convocatoria de xullo, na cal os alumnos e as alumnas se avaliarán só das competencias/partes/probas non superadas na convocatoria anterior.

As/os estudantes non asistentes deberán presentarse á proba de tipo test co mesmo temario e tipo de preguntas que os asistentes (ata 40% da nota); tamén se lles poderá entregar algún outro material (adicional ao do alumnado asistente) para este exame final.

Ademais, deberán entregar algún(s) traballo(s) de investigación teórico-práctico(s) sobre algunha das temáticas da materia (ata 25% da nota). Este(s) traballo(s) deberá(n) ser previamente consensuado(s) co docente da materia polo menos 2 meses antes do exame coa finalidade de poder levar a cabo una tutorización adecuada do(s) mesmo(s) durante este período de 2 meses (polo menos, con 2 tutorías presenciais). A actividade de "Presentación" será obrigatoria para o alumnado non asistente. Nela, a/o estudante non asistente presentará o(s) seu(s) traballo(s) e relacionaráo(s) con diferentes temas do temario (ata o 15% da nota).

As datas do exame final correspondente ás convocatorias de maio-xuño e xullo poderanse consultar no taboleiro de anuncios da Facultade de Ciencias da Educación de Ourense e tamén na súa web.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

López-González, M., López, M. y Llorente, V. J., **La discapacidad: aspectos educativos y sociales**, Aljibe, 2009

Fernández Jiménez, C., **Capacidades diversas y Educación Social**, Pirámide, 2019

Bibliografía Complementaria

De Pablo Blanco, C., **Manual práctico de discapacidad intelectual**, Síntesis, 2010

First, M., **DSM-5:Manual de diagnóstico diferencial**, Médica Panamericana, 2015

Etxeberría, X., **La convención sobre los derechos de las personas con discapacidad: la perspectiva ética.**, 2011

Gaona, S. X. B., & Jenkins, B. C. (2018)., **Comunicación sexual: diferencias entre padres de hijos con y sin discapacidad.**, 2018

Salmón, I. H., & Premia, S. R., **Una mirada inclusiva hacia la normativa educativa: limitaciones, posibilidades y controversias.**, 2017

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Diagnóstico e análise de necesidades socioeducativas/O05G130V01303

Estratexias de aprendizaxe en contextos socioeducativos/O05G130V01403

Avaliación de programas socioeducativos/O05G130V01901

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Educación social nos servizos sociais				
Materia	Educación social nos servizos sociais			
Código	O05G130V01910			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Solar Rivera, María Mercedes			
Profesorado	Solar Rivera, María Mercedes			
Correo-e	mercedessolar@yahoo.es			
Web	http://http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php			
Descrición xeral	Trátase dunha materia optativa enmarcada no módulo "Ámbitos e axentes da educación social" que procura o achegamento do estudantado aos servizos sociais como ámbito profesional fundamental para os/as educadores/as sociais.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Transmitir, promover e desenvolver a cultura
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, legislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
C2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
C7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
C8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Planificación e organización
D3	Comunicación oral e escrita na/s lingua/s materna/s con apertura a outros códigos lingüísticos, en especial, as linguas cooficiais na comunidade galega
D4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
D5	Xestión da información
D6	Resolución de problemas e toma de decisións
D7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación
D8	Capacidade crítica e autocrítica
D9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos

Resultados de aprendizaxe	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer as distintas formas de dar resposta ás necesidades sociais ao longo da historia	A1 B4 C1 D1 A5 C7

Valorar e comprender o obxecto, mecanismos de actuación e modos de provisión dos servizos sociais no ámbito autonómico, así como a estrutura xeral, a organización e os principais servizos e prestacións	A1 A3	B4 B5	C2 C8	D1 D2 D5 D9
Adquirir habilidades, actitudes e aptitudes necesarias para o coñecemento, uso, manexo e análise da lexislación de servizos sociais e da iniciativa privada.	A2 A5	B1 B4 B5	C2 C7 C8	D1 D2 D3 D4 D6 D8
Coñecer as funcións e a especificidade da intervención dos educadores/as sociais nos diferentes programas e dispositivos dos servizos sociais, tanto no nivel comunitario como especializado.	A4 A5	B3 B6	C1 C2 C7 C8	D1 D2 D4 D5 D6 D7 D9
Actuar na resolución das situacións de vulnerabilidade, conflito, crise, carencias ou dificultades.	A2	B2 B3	C2 C7 C8	D1 D2 D6 D7 D8 D9

Contidos

Tema	
1.Marco Conceptual no que se configuran os servizos sociais: as necesidades sociais e os recursos sociais .	1.1.Concepto e tipoloxía. 1.2.Métodos de detección das necesidades. 1.3. Modos de satisfacer as necesidades. 1.4.Recursos Sociais.Concepto e características.
2.Evolución e situación actual da Acción Social: Concepto e características, etapas históricas da acción Social.	2.1. A Acción Social. 2.2. Etapas históricas da Acción Social. 2.3.A Caridade. 2.4.A Beneficencia. 2.5. A Asistencia Social. 2.6. Benestar Social, 2.7.Política Social e Sistemas de Protección Social.
3.Marco Normativo e niveis organizativos dos servizos sociais.	3.1. Marco Normativo. 3.2. Nivel Organizativo: Obxetivos, características, principios e niveis de atención. 3.3. Servizos comunitarios básicos e específicos. Programas e prestacións. 3.4 Servizos sociais especializados. Programas , servizos e prestacións por sectores de intervención.
4.Funcions e competencias dos/as Educadores/as Socias nos distintos niveis de atención dos Servizos sociais.	4.1 Funcions e competencias dos/as Educadores/as Socias nos distintos niveis e sectores de intervención

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22	44	66
Traballo tutelado	6	22	28
Estudo de casos	9	12	21
Presentación	4	10	14
Actividades introdutorias	2	0	2
Exame de preguntas obxectivas	2	17	19

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballo tutelado	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elaborará un traballo sobre os servizos sociais nun sector de poboación, con especial referencia as funcións e intervención do educador social no mesmo.
Estudo de casos	Análise de casos e situacións vinculadas a intervención dos/as educadores/as sociais nos servizos sociais, coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Presentación	Exposición por parte do alumnado do traballo realizado e doutras tarefas encomendadas.
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elaborará un traballo sobre os servizos sociais nun sector de poboación, con especial referencia as funcións e intervención do educador social no mesmo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Traballo tutelado	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elaborará un traballo sobre os servizos sociais nun sector de poboación, con especial referencia as funcións e intervención do educador social no mesmo.	25	A1 A2 A3 A5	B4 B5 B6	C1 C7	D1 D2 D3 D4 D5 D8
Estudo de casos	Análise de casos e situacións vinculadas a intervención dos/as educadores/as sociais nos servizos sociais.	15	A2 A3 A4	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C1 C2 C7 C8	D1 D2 D5 D6 D7 D8 D9
Presentación	Exposición do traballo realizado sobre un servizo social e as funcións e especificidades dó/a educador/a social no mesmo. Outras exposicións	10	A2 A4 A5			D1 D2 D3 D4 D7 D8 D9
Exame de preguntas obxectivas	Exame tipo test sobre os contidos teóricos da materia.	50	A1 A2 A3 A4 A5	B3 B4 B5	C1 C2 C7	D1 D2 D5 D6

Outros comentarios sobre a Avaliación

(Poden sufrir algunha variación atendendo a circunstancias imprevistas.)

Haberá dous sistemas de avaliación, que o alumno/a deberá especificar na ficha de identificación persoal entregada aos profesores nas dúas primeiras semanas do curso:

Criterios de avaliación para ASISTENTES .Considéranse asistentes os que

acuden a un mínimo do 80% das clases teóricas, clases prácticas e titorizacións en aula. A asistencia mídese por controles de aula diarios/aleatorios .

A cualificación final puntuarase segundo a normativa vixente de 0 a 10. Para superar a materia será preciso obter un mínimo de 5 na parte teórica (proba tipo test) e un 5 na parte práctica (traballos tutelados, estudos de casos/análise de situacións e presentacións/exposicións).

Na parte práctica farase avaliación continua das actividades.

Criterios de avaliación para NON ASISTENTES (aque@s que se notifican

como non asistentes ou acuden menos dun 80%):

Superación exame escrito tipo test sobre os contidos teóricos e prácticos do programa da materia (50 %).

Proba escrita para desenvolver algún dos aspectos teóricos e prácticos da materia (50%). Daranse tres opcións para

desenvolver dúas. Para aprobar a materia será necesario ter aprobado tanto o exame tipo test como a proba escrita.

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases o alumnado gozará de de condicións equivalentes de avaliación.

De no ter superada a materia na convocatoria de xunio, as competencias no adquiridas serán avaliadas novamente na convocatoria de xullo. As datas oficiais dos exames consultarase na páxina web da facultade no espazo "datas exames 2019-20".

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Casado, D., **Introduccion a los SErvicios sociales**, Ed. Popular,

Lei 13/2008, **Servizos Sociais de Galicia**,

Vallés Herrero, J., **Manual del educador social, intervención en servicios sociales.**, Ed. Pirámide,

Bibliografía Complementaria

Bueno Abad, J.R., **Servicios sociales, planificación y organización**, Mestral,

Doyal, Len y Gough, I., **Teoría de las necesidades humanas**, Icara,

Decreto 99/2012 de 16 de marzo, **SErvicios sociales comunitarios y su financiamiento**,

Galindo López, E., **La educación social desde la práctica de los servicios sociales**, Walancelen,

Rondón García, L., **Metodología de la educación social. Recorrido por diferentes ámbitos profesionales. Capítulo "El educador social en los servicios sociales"** pp. 231-251, Dykinson,

Santos Martí, J., **El cuarto pilar. Un nuevo relato para los servicios sociales**, CGTS-Paraninfo,

---

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Programas de educación social na terceira idade				
Materia	Programas de educación social na terceira idade			
Código	O05G130V01911			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Pérez Enríquez, María Esther			
Profesorado	Pérez Enríquez, María Esther			
Correo-e	me_perez@uvigo.es			
Web	http://http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php			
Descrición xeral	Nun momento no que a educación social se atopa en plena expansión e se percibe como unha actuación necesaria no estado de benestar, a intervención socioeducativa con persoas maiores é fundamental, se temos en conta que estamos ante unha sociedade que envellece. Resulta evidente que o primeiro paso para unha intervención socioeducativa acorde cos tempos é a conceptualización e a perspectiva dende a que se aborda o proceso de envellecimento. Ademais do coñecemento e análise de diferentes propostas de intervención con este colectivo. Todo isto define o núcleo esencial da materia Programas de Educación Social na Terceira Idade.			

Competencias

Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Transmitir, promover e desenvolver a cultura
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
C6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
C15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
C17	Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural
D1	Capacidade de análise e síntese
D4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
D14	Adaptación a situacións novas
D20	Orientación á calidade

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer, analizar e conceptualizar, dun xeito introductorio, a vellez; os mitos e estereotipos; os dereitos das persoas maiores;...	A1	B1	C2	D1
	A3		C6	D4
				D14
				D20

1. Analizar e comprender as políticas sociais e institucionais na atención das persoas maiores.	A1 A2 A3	B1 B4	C6	D1 D4 D14 D20
2. Traballar, desenvolver e aplicar as principais habilidades de intervención e formación de grupos e equipos de traballo, que guían a acción socio-educativa coas persoas maiores	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B4	C2 C17	D1 D4 D14 D20
3. Desenvolver programas socio-educativos en institucións de maiores.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5	C2 C15 C17	D1 D4 D14 D20
4. Organizar e xestionar institucións de maiores.	A1 A2 A4 A5	B1 B2 B3 B4 B6	C2 C17	D1 D4 D14 D20

Contidos

Tema	
Introducción.	Concepto de vellez; mitos e estereotipos; dereitos das persoas maiores;...
1. Políticas sociais e institucionais na atención das persoas maiores.	1.1. Introducción. 1.2. Servicios e recursos sociais. 1.3. Programas e servicios sanitarios.
2. Acción socio-educativa con maiores.	2.1. Introducción. 2.2. Habilidades de intervención no traballo con maiores. 2.3. Desenvolvemento de grupos e equipos de traballo.
3. Desenvolvemento de programas socio-educativos en institucións de maiores.	3.1. Breve Introducción. 3.1.1. Envellecemento e aprendizaxe ao longo da vida. 3.1.2. Educación xerontolóxica e boas prácticas socioeducativas con persoas maiores. 3.2. Proposta de programas socioeducativos. 3.2.1. Programas de carácter transversal. 3.2.2. Programas orientados ao benestar físico. 3.2.3. Programas orientados ao benestar psíquico-cognitivo-emocional. 3.2.4. Programas orientados ao benestar socioafectivo. 3.2.5. Programas de carácter instrumental.
4. Organización e xestión de institucións de maiores.	4.1. Introducción: Evolución da atención ás persoas maiores. 4.2. A calidade nos centros xerontolóxicos e a súa avaliación. 4.3. A función directiva. 4.4. Recursos humanos: turnidades. 4.5. Marketing.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	3	1	4
Traballo tutelado	4	24	28
Seminario	10	16	26
Traballo tutelado	8	18	26
Presentación	6	7	13
Lección maxistral	12	24	36
Exame de preguntas obxectivas	2	15	17

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Traballo tutelado	Os/as estudantes elaboran dous documentos e/ou investigacións sobre a temática da materia, un individual e outro grupal. Trátanse de dúas actividades autónoma de/dos estudante/s que inclúen a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción, etc.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.

Traballo tutelado	Formulación e análise, resolución e debate dun problema ou exercicio relacionado coa temática da materia, que os/ as estudantes desenvolven na aula baixo as directrices e supervisión da profesora. O seu desenvolvemento pode estar vinculado con actividades autónomas do alumnado.
Presentación	Exposición oral por parte do alumnado, ante a docente e o alumnado, dos resultados dos traballos tutelados (previa presentación escrita).
Lección maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos da materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	- As sesións maxistrais, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).
Traballo tutelado	- A elaboración dos traballos tutelados, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Ademais, á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Seminario	- Os seminarios, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).
Traballo tutelado	- A realización dos traballos de aula, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).
Presentación	- As presentación/ exposicións dos traballos tutelados, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico). - Ademais, á elaboración dos traballos tutelados e á súa exposición dedicaráselle unhas horas específicas de traballo na aula, sen que iso sexa impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda, no despacho da profesora, no horario de titorías, ou a través do correo electrónico.
Probas	Descrición
Exame de preguntas obxectivas	- A preparación da proba tipo test, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe. Esta actividade desenvolverase de forma presencial (directamente na aula e/ou nos momentos que a profesora ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Os/as estudantes presentan o resultado obtido na elaboración de dous documentos sobre a temática da materia e/ou investigación. Un levarase a cabo en grupo, de forma escrita. Ademais, conxuntamente con este documento, tamén se valorará o seguimento da elaboración do traballo. E outro realizarase de xeito individual e igualmente, de forma escrita.	30	A1 B1 C15 D1 A2 B2 C17 D4 A3 B4 D14 A5 B5 D20 B6

Seminario	Nestes seminarios realizaranse diferentes actividades: Traballo en profundidade dun tema (monográfico). Ampliación e relación dos contidos tratados nas sesións maxistras. Lectura e comentario de textos. Visionado e comentario de material audiovisual. Debates.	20	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C2 C6 C15 C17	D1 D4 D14 D20
Traballo tutelado	O desenvolvemento e participación nas experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante o proceso de formación na aula.	10	A1 A3	B1 B4 B5 B6	C15 C17	D1 D4 D14 D20
Presentación	Tamén se valorará a exposición ou presentación e defensa que se faga dos traballos tutelados na aula.	10	A2 A3 A4	B1	C17	D1 D4 D14 D20
Exame de preguntas obxectivas	Realizarase unha proba tipo test para a avaliación das competencias adquiridas que inclúe preguntas pechadas con tres alternativas de resposta. Os/as alumnos/as seleccionarán unha resposta entre as posibilidades. As respostas erradas puntuarán negativamente (2 mal restarán 1 ben). Esta proba será de carácter opcional para aqueles/as alumnos/as que desexen subir a súa nota global.	30	A1 A2 A3	B1 B4	C15 C17	D1

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado non asistencial: deberá falar coa profesora ao principio do curso, para acordar un plan de traballo específico. Os criterios de avaliación serán os seguintes: Proba tipo test: 70%. Traballos titorados: 30%. Segunda convocatoria: ao alumnado que supere algunhas das partes ou probas da materia, conservaranse as cualificacións ata a convocatoria de xullo. As competencias non superadas serán avaliadas na mesma convocatoria (xullo). Datas, horas e revisións dos exames: As publicadas na páxina web da Facultade de Ciencias da Educación de Ourense (véxase o seguinte enlace): <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/estudos/2013-08-08-12-51-38/grao-educacion-social>

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bermejo, L., **Envejecimiento activo y actividades socioeducativas con personas mayores. Guía de buenas prácticas.**, Editorial Médica Panamericana, 2010

Bermejo, L., **Gerontología educativa. Cómo diseñar proyectos educativos con personas mayores**, Editorial Médica Panamericana, 2005

Calvo de Mora, M., **A profesionalización da educación social na xerontoloxía como logro de futuro.** Galeduso, 11, 52-59, 2015

C.E.E.S.G., **Funcións das educadoras e educadores sociais. Persoas maiores**, C.E.E.S.G/ Deputación da Coruña, 2018

Maños, Q., **A planificación centrada na persoa. Un novo paradigma da educación social.** Galeduso, 11, 60-73, 2015

Martínez, N. y Bedmar, M. (Eds.), **Personas mayores y Educación Social: Teoría e intervención**, Universidad de Granada, 2017

Bibliografía Complementaria

Agudo, S., **La educación social y las personas mayores: reconstruyendo identidades.** Revista de Educación Social, 8, 2008

Causapié, P.; Balbotín, A.; Porras, M. e Mateo, A. (Dirs.), **Envejecimiento Activo. Libro Blanco**, Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad., 2011

Bermejo, L., **Envejecimiento activo, pedagogía gerontológica y buenas prácticas socioeducativas con personas adultas mayores.** Educación social. Revista de Intervención Socioeducativa, 51, p.27 - p.44, 2012

Cid, X.M. e Pérez, M.E., **Gerontología educativa e intergeneracionalidad. Perspectivas Sociales/ Social Perspectives**, 18(1), 95-125, 2016

Ojea, A.M., Pérez, M.E. e Cid, X.M., **Follas de vida: O comezo dunha andaina no medio rural de envellecemento activo e educación interxeracional .** En X.M. Cid (Ed.). Investigacións para explicar e avanzar en educación (pp. 51-68), Andavira editora, 2018

Pérez, M.E., e Fernández, L., **Educación social e persoas maiores: a musicoterapia como apoio socioeducativo nos centros de día.** En X.M. Cid (Coord.). Estudos e Investigacións na Facultade de Educación de Ourense 100 anos despois d, Andavira editora, 2016

Rodríguez, P., **La atención integral centrada en la persona Principios y criterios que fundamentan un modelo de intervención en discapacidad, envejecimiento y dependencia**, IMSERSO. Informes Portal Mayores, 2010

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación: Educación permanente/O05G130V01203
Educación: Pedagogía social/O05G130V01205
Educación de persoas adultas/O05G130V01401
Educación para o lecer e o tempo libre/O05G130V01402
Xerontoloxía e educación social/O05G130V01908
Programas de animación sociocultural/O05G130V01503

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Sexualidade e saúde				
Materia	Sexualidade e saúde			
Código	005G130V01912			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Rodríguez Castro, Yolanda			
Profesorado	Lameiras Fernández, María Rodríguez Castro, Yolanda			
Correo-e	yrcaastro@uvigo.es			
Web	http://https://www.facebook.com/PT1loureense?ref=tn_tnmn			
Descrición xeral	Partimos da premisa de que o desenvolvemento integral da persona pasa por recoñecer a importancia e o valor da educación afectivo-sexual, que debe ser contemplada como un dereito do individuo de recibir unha educación integral, e dentro dun eixe coeducativo no que se prime o traballo de valores igualitarios de corresponsabilidade e respecto. Xa que a sexualidade, como dimensión fundamental dá persoa, discorre inseparable da nosa realidade e identidade persoal, e o mesmo tempo dende a súa dimensión interpersoal-relacional permítenos aproximarnos conxuntamente a afectividade e a súa manifestación.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C1	Integrar criticamente os supostos teóricos, filosóficos, históricos, sociolóxicos, psicolóxicos, pedagóxicos, culturais, políticos, legislativos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa
C2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
C5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
C6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
C7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
C8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
C10	Desenvolver programas e proxectos no ámbito da educación especializada (menores, necesidades educativas especiais, centros de saúde, condutas adictivas, institucións penitenciarias, e persoas e colectivos en risco de exclusión...)
C11	Organizar e administrar proxectos e servizos culturais, ambientais, de lecer e tempo libre
C15	Deseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
C19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
D2	Planificación e organización
D3	Comunicación oral e escrita na/s lingua/s materna/s con apertura a outros códigos lingüísticos, en especial, as linguas cooficiais na comunidade galega
D9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
D10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
D13	Autonomía na aprendizaxe
D14	Adaptación a situacións novas
D18	Apertura á aprendizaxe ao longo de toda a vida

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Pór ao estudante en contacto co rico pasado que fundamenta a construción do coñecemento científico en torno a sexualidade humana	A1 A3	B4	C1 C6	D10 D13
Promover a comprensión dos importantes vínculos que poden establecerse entre a sexualidade e o afecto, e as repercusións do que eres ten na expresión da sexualidade	A3	B3	C1 C5 C7	D3 D9 D10
Adestrar no manexo de técnicas para o deseño e a implementación de programas de educación afectivo-sexual	A5	B2 B3 B5 B6	C2 C5 C8 C10 C11 C15 C19	D2 D10 D14 D18 D20

Contidos

Tema	
Bloque I. O ESTUDIO CIENTÍFICO DA SEXUALIDADE HUMANA	- O ESTUDIO DA SEXUALIDADE HUMANA: FUNDAMENTACION DO SEU ESTUDIO CIENTIFICO NO SECULO XIX. - HACIA A FORMALIZACIÓN DO ESTUDIO [CIENTÍFICO] DA SEXUALIDADE HUMANA: A ENTRADA NO SÉCULO XX. - O ESTUDIO CIENTIFICO DA SEXUALIDADE NA SEGUNDA MITADE DO SÉCULO XX: A CONSOLIDACIÓN
Bloque II. SEXUALIDADE E IDENTIDADES: ESPACIOS PARA A TRANSGRESIÓN	- APORTACIÓNS BIOLOXICISTAS - APORTACIÓNS CONSTRUCTIVISTAS - HACIA UNHA CONCEPTUALIZACIÓN DA SEXUALIDADE - DESENROLO DA IDENTIDADE SEXO/XÉNERO - OUTRAS IDENTIDADES LEXÍTIMAS: - INTERSEXUALIDADE: MÁIS ALÁ DA DICOTOMÍA PENE-VAXINA - TRANSEXUALIDADE E TRANSXENERISMO - HOMOSEXUALIDADE E LESBIANISMO
Bloque III SEXUALIDAD: DA REPRODUCCIÓN A AFECTIVIDADE E OS PLACERES	- OS CRITERIOS DA SAUDE SEXUAL - O ESTUDIO DA CONDUCTA SEXUAL E DA AFECTIVIDADE - EMBARAZOS NON DESEXADOS - AS ITS E VIH/SIDA - VIOLENCIA DE XÉNERO - AGRESIÓN SEXUAL E ABUSOS SEXUAIS A MENORES.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Lección maxistral	19	0	19
Traballo tutelado	5	45	50
Traballo tutelado	15	20	35
Presentación	3	2	5
Exame de preguntas obxectivas	1	36	37

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballo tutelado	O/a estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc.
Traballo tutelado	O/a estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor.

Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio,...

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	O traballo tutelado levarase a cabo na aula nos grupos medianos e tamén a través dos HORARIOS TUTORÍAS das docentes responsables da materia: consultar na páxina web da Facultade de Ciencias da Educación. (http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php) Ademais, os e as estudantes podrán comunicarse coas docentes a través do correo electrónico o da plataforma Tema Fatic.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Traballo grupal: diseño e a implementación dun programa de educación sexual dirixido a un determinado colectivo (obrigatorio).	70	A5 B2 C2 D2 B4 C8 D9 B5 C10 D10 B6 C11 D13 C15 D14 C19 D18
Presentación	Exposición da implementación do programa de educación sexual.	10	C7 D2 D3 D20
Exame de preguntas obxectivas	examen de 30 preguntas de tres opcións de resposta	20	A1 C1 A3 C5 A5 C7

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado que non alcance o 80% da asistencia nas sesións presenciais (teóricas e/ou prácticas) pasará á modalidade de avaliación non asistente que consistirá en:

- Proba obxectiva tipo test do manual da materia de referencia: 6 puntos (60% da nota). - Seleccionar e desenvolver 30 actividades de cada tema (total 3 temas: 90 actividades) do manual de Sexualidade e Saúde: proposta didáctica (Rodríguez et al., 2014). 4 puntos (40% da nota). O alumnado non asistente debe entregar o traballo o día do exame na plataforma fatitc da materia no espazo de Grupos. No caso de que un/a alumno/a non teña superada a materia, as competencias non adquiridas serán avaliadas novamente na convocatoria de Xullo. Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases, o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliación. As datas oficiais dos exames e de revisións poden consultarse na web da Facultade 2019-2020 (<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Lameiras, M., Carrera, M. V. & Rodríguez-Castro, Y., **Sexualidad y Salud. El estudio de la sexualidad humana desde la perspectiva de género.**, Servicio Publicacións da Universidade de Vigo., 2013
- Rodríguez-Castro, Y., Lameiras, M., Carrera, M. V. & Alonso, P., **Sexualidade e Saúde. Proposta didáctica**, Servicio Publicacións da Universidade de Vigo., 2014
- Lameiras, M., Rodríguez-Castro, Y., Ojea, M. & Dopereiro, M., **Programa AGARIMOS: Programa coeducativo de desarrollo psicoafectivo y sexual.**, Pirámide, 2004, 2010 (2ª ed.)
- Lameiras, M. & Carrera, M.V., **Educación sexual. De la teoría a la práctica**, Pirámide, 2010
- Rodríguez-Castro, Y., Alonso, P., González, A. & Carrera, M., **Spanish attitudes towards sexting: validation of a scale.**, <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2017.03.049>, 2017

Bibliografía Complementaria

- Rodríguez Castro, Y., Lameiras Fernández, M., Carrera Fernández, M.V. y Failde, J.M., **Aproximación conceptual al sexismo ambivalente: Estado de la cuestión**, 2009
- Rodríguez-Castro, Y., Lameiras-Fernández, & Carrera-Fernández, M. V., **Amor y Sexismo: una peligrosa relación en los y las adolescentes gallegos/as.**, doi: 10.17979/reipe.2015.0.02.234, 2015
- Rodríguez-Castro, Y., Lameiras-Fernández, M., Carrera Fernández, M. V. & Alonso Ruido, P., **Violencia en las relaciones de pareja de adolescentes gallegos/as.**, <https://doi.org/10.17979/reipe.2017.0.2.2277>, 2017
- Rodríguez-Castro, Y., Alonso, P., Lameiras, M. & Failde, J.M., **Del sexting al cibercontrol en las relaciones de pareja de adolescentes españoles: análisis de sus argumentos.**, <http://dx.doi.org/10.14349/rlp.2018.v50.n3.4>, 2018
- Lameiras, M., Carrera, M. V. & Rodríguez Castro, Y., **La educación sexual: un derecho en la "lista de espera" del sistema educativo en España.**, 2019

Recomendacións**Materias que continúan o temario**

Intervención en saúde e educación social/O05G130V01902

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Habilidades sociais en educación social/O05G130V01404

Mediación en conflitos e situacións de violencia/O05G130V01502

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Traballo de Fin de Grao				
Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	005G130V01991			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	4	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Cid Fernández, Xosé Manuel			
Profesorado	Cid Fernández, Xosé Manuel			
Correo-e	xcid@uvigo.es			
Web	http://http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/traballo-fin-de-grao			
Descrición xeral	Os estudos de grao actuais inclúen unha materia baixo a denominación de Traballo de Fin de Grao. Este traballo ten como obxectivo evidenciar as competencias adquiridas ao longo de todo o proceso formativo.			

Competencias	
Código	
A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Transmitir, promover e desenvolver a cultura
B2	Xerar redes sociais, contextos, procesos e recursos educativos e sociais
B3	Intervir como mediador social, cultural e educativo
B4	Coñecer, analizar e investigar os contextos sociais e educativos
B5	Deseñar, implementar e avaliar programas e proxectos socioeducativos
B6	Xestionar, dirixir, coordinar e organizar institucións e recursos socioeducativos
C2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
C6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
C7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
C9	Desenvolver programas e proxectos no contexto familiar e escolar
C12	Deseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
C19	Administrar, coordinar e supervisar entidades, equipamentos e grupos, en función de diferentes contextos e necesidades
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Planificación e organización
D5	Xestión da información
D8	Capacidade crítica e autocrítica
D9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
D16	Liderado
D19	Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional
D20	Orientación á calidade

Resultados de aprendizaxe	
Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Integrar criticamente os supostos teóricos e metodolóxicos que están na base dos procesos de intervención socioeducativa	A1 B1 C2 D1
	A3 B5 C6 D2
	C12 D5

Interpretar os datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	A2 A3	B4	C2 C12	D8 D19 D20
Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas	A3	B2 B3 B5 B6	C7 C12 C19	D1
Ser capaces de presentar ante unha audiencia proxectos de investigación.	A4 A5	B2 B6	C9	D9 D16

Contidos

Tema

Emprego de ferramentas básicas de investigación para analizar un tema proposto baixo a supervisión dun ou dunha director/a.

Elaboración do informe e defensa pública do mesmo.

Clase presencial en grupos medianos, para analizar os distintos tipos de proxectos que se poden realizar, e como abordalos.

Así como explicar os cambios normativos que realice a universidade e a propia Facultade, podendo alterar os contidos recollidos nesta guía, por estar condicionados a normativa de orde superior.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Traballo tutelado	25	250	275
Presentación	1	20	21

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades dirixidas a presentación do TFG, proporcionando as orientacións sobre a planificación, deseño e realización do traballo.
Traballo tutelado	O estudante elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción do TFG, sempre baixo as directrices do seu titor/a de TFG.
Presentación	Exposición e defensa por parte do alumno/a do TFG realizado ante un Tribunal.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Orientación, seguimento e supervisión do TFG, de forma presencial ou a través da plataforma Tema de Faitic, correo electrónico o por teléfono.
Presentación	Orientación, seguimento e supervisión da presentación e exposición do TFG, de forma presencial ou a través da plataforma Tema de Faitic ou por correo electrónico.

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Traballo tutelado	30	A1 A3	B4 B5 B6	C2 C6 C7 C9 C12 C19	D2 D19 D20
INFORME DO DIRECTOR/A DO TFG: A efectos de avaliación, o/a titor/a académico/a emitirá un informe no que valorará (de 0 a 10 puntos) a labor realizada pola alumna/o durante o período de elaboración do TFG.					

Presentación	XUIZO DO TRIBUNAL AVALIADOR: Avaliación do traballo, da presentación escrita e defensa oral do TFG ante un Tribunal	70	A2 A4 A5	B1 B2 B3	C9	D1 D5 D8 D9 D16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Estes criterios de avaliación poderán ser modificados, aplicando normativa de rango superior elaborada polo Claustro ou o Consello de Goberno da Universidade. Consultar periódicamente información relacionada co Traballo de Fin de Grao (TFG) na páxina web da Facultade, e especificamente no Grao de Educación Social, onde se irá actualizando progresivamente información específica sobre normativa, prazos, requisitos exixidos, Para máis información consultar a páxina web: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/traballo-fin-de-grao> e a materia de FAITIC de TFG.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

A. P. A., **Manual de publicaciones de la American Psychological Association**, (3ª ed. traducida de 6th en inglés), Manual Moderno, 2010

Blaxter, L.; Hughes, C. & Tight, M., **Cómo se investiga.**, Graó, 2008

Ferrer, V. , Carmona, M. & Soria, V. (Eds.), **El trabajo de fin de grado: guía para estudiantes, docentes y colaboradores.**, McGrawHill., 2012

González García, J. M.; León Mejía, A. & Peñalba Sotorrío, M., **Cómo escribir un Trabajo de Fin de Grado**, Síntesis, 2014

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

A Bibliografía será a recomendada polo/a titor/a, en función do tema do seu traballo.